

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 26 stycznia 2023 r.

BADK.DPK.133.159.2022

P10-86/22	Data wpływu petycji 2 grudnia 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 26 stycznia 2023 r.

**EMERYTURY I RENTY
Z FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH**

TEMAT

**ZOBOWIĄZANIE ZUS DO INFORMOWANIA UPRAWNIONYCH
DO EMERYTURY/RENTY ORAZ INNYCH UPRAWNIONYCH OSÓB,
O POSIADANYM SUBKONCIE (II FILAR)**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Eugeniusz Szymala.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez dodanie art. 74a, w celu zobowiązania organu rentowego do informowania o środkach zgromadzonych na subkoncie (II filar) osób uprawnionych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

W opinii wnoszącego petycję, organy ZUS, jak do tej pory, nie mają obowiązku do uprzedniego informowania osoby otrzymującej emeryturę lub rentę, zaś w przypadku jej śmierci także osób będących jej spadkobiercami, o środkach finansowych zgromadzonych na subkoncie (II filar) tej osoby w ZUS oraz o możliwości wypłaty tym osobom zgromadzonych przez zmarłego środków pieniężnych.

Zdaniem autora petycji, taki stan stwarza sytuację, w której nie wszystkie z tych osób, z różnych powodów, są świadome, że istnieje takie konto, że pieniądze tam zgromadzone należą do osoby uprawnionej oraz, że po jej śmierci, będą należeć do spadkobierców tej osoby. Dlatego też, w opinii autora petycji, wspomniana zmiana ustawy przyczyni się do pełnej transparentności w relacjach ZUS-obywatel oraz tym samym do wzmocnienia państwa prawa.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2022 r. poz. 504) w **art. 74** określa zasady podziału renty rodzinnej pomiędzy uprawnionych. Na mocy art. 74 ust. 1 wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, z uwzględnieniem ust. 2-4.

Zgodnie z ust. 2 renta rodzinna podlega podziałowi na równe części między uprawnionych, zaś w ust. 4 postanowiono, że w razie ujawnienia okoliczności powodujących ustanie podziału renty rodzinnej przepis art. 133 (*przy ponownym ustaleniu prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia*) stosuje się odpowiednio.

Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2342) w **art. 131** określa zasady podziału środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku OFE. Środki te w pierwszej kolejności przypadają małżonkowi zmarłego członka funduszu. Małżonek otrzymuje połowę tych środków, ale w zakresie, w jakim stanowiły one przedmiot małżeńskiej wspólności majątkowej. Oznacza to,

że małżonkowi nie przypadają środki zgromadzone przez zmarłego w okresie kiedy wspólność ta nie istniała. Ponadto nie przypadną mu także środki zgromadzone w okresie trwania umownej wspólności majątkowej małżeńskiej nie obejmującej swym zakresem tych środków.

Art. 132 ust. 1 określa osoby uprawnione do środków po zmarłym członku otwartego funduszu emerytalnego i stanowi, że w przypadku, gdy środki zgromadzone na rachunku zmarłego członka OFE, które nie zostaną wykorzystane zgodnie z zasadami określonymi w art. 131, przekazywane są osobom wskazanym przez zmarłego, zaś przy ich braku, wchodzi w skład spadku. W ust. 3 uregulowane są zasady wypłaty środków - OFE jest zobowiązany do wypłaty środków osobie wskazanej przez zmarłego w terminie 3 miesięcy, jednak nie wcześniej niż w terminie 1 miesiąca, od dnia przedstawienia funduszowi urzędowego dokumentu stwierdzającego tożsamość osoby uprawnionej. Formy wypłaty środków osobie wskazanej przez zmarłego członka OFE reguluje ust. 4, następuje ona jednorazowo lub wypłacana jest w ratach płatnych przez okres nie dłuższy niż 2 lata, zgodnie z pisemną dyspozycją osoby uprawnionej.

Art. 133 reguluje zasady wypłaty środków w razie śmierci członka pracowniczego funduszu emerytalnego - środki zgromadzone na jego rachunku są wypłacane osobie wskazanej przez członka funduszu jako uposażonej do odbioru świadczenia na wypadek jego śmierci, zaś w przypadku braku rozrządzenia na wypadek śmierci zgromadzone środki wchodzi w skład spadku (ust. 1). Zgodnie z ust. 2 wypłata wspomnianych środków, następuje bezpośrednio na rzecz osób uprawnionych, w terminie 1 miesiąca od dnia przedstawienia funduszowi dowodu, że środki te przypadły tym osobom.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Subkonta funkcjonują w ZUS od maja 2011 roku. Powstały one w konsekwencji obniżenia składki przekazywanej do OFE. Prowadzone są dla osób, które były członkami otwartych funduszy emerytalnych - OFE, a także osób, które po 31 stycznia 2014 r. nie zdecydowały się na zawarcie umowy z OFE.

W 2011 r. rząd zmniejszył składkę dotychczas przekazywaną do funduszy emerytalnych z 7,3% do 2,92%. Różnica to 4,38% i składka tej wysokości trafia do subkonta w ZUS. Natomiast, w przypadku nieodprowadzania lub zaprzestania odprowadzania składki do OFE w wysokości 2,92%, na subkonto ZUS trafia 7,3%.

Subkonta w ZUS prowadzone są obowiązkowo dla:

- wszystkich ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1968 r.,
- a także w przypadku tych ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., którzy na swój wniosek, przystąpili do OFE.

Z kolei, dla wszystkich ubezpieczonych, którzy urodzili się przed 1 stycznia 1949 r. oraz ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1948 r., a przed 1 stycznia 1969 r., którzy nie zostali członkami OFE - wobec braku odpowiedniej podstawy prawnej - ZUS nie może prowadzić subkonta, choćby wnosili o to sami zainteresowani.

Dziedziczenie subkonta należącego do zmarłej osoby

W przypadku śmierci osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty środki zgromadzone na jej subkoncie mogą być dziedziczone i przysługują:

- współmałżonkowi tej osoby, w wysokości połowy środków zgromadzonych na subkoncie w ZUS w okresie trwania wspólności majątkowej (zazwyczaj współmałżonek nie dostaje gotówki, zaś pieniądze te są przekazywane na jego indywidualne konto w ZUS),
- osobie bądź osobom wskazanym przez zmarłego,
- w przypadku gdy zmarła osoba nie dokonała za życia takiego wskazania, środki te wchodzi w skład spadku i podlegają rozdysponowaniu zgodnie z ustalonym porządkiem dziedziczenia,
- w przypadku gdy osoba zmarła nie pozostawała w związku małżeńskim do chwili swojej śmierci, wówczas środki są wypłacane osobom wskazanym przez zmarłą osobę, zaś w przypadku braku takiego wskazania, spadkobiercom tej osoby.

Procedura związana z pozyskiwaniem środków finansowych z subkonta zmarłej osoby przez osoby do tego uprawnione

Po śmierci osoby ZUS automatycznie nie zwraca tych środków osobom uprawnionym, spadkobiercom tej osoby. Inicjatywa w sprawie podjęcia środków z subkonta ZUS należy do spadkobierców. Jeśli nie podejmą oni żadnych działań, część środków zalega na kontach ZUS i nie jest w ogóle wypłacana. ZUS, choć posiada informacje o śmierci ubezpieczonego, to nie dokonuje takiej wypłaty z urzędu, jeśli spadkobierca nie złożył odpowiedniego wniosku. Osoba uprawniona powinna zgłosić się do swojej placówki ZUS, by ustalić, czy zmarła osoba miała subkonto. Następnie do wniosku dołącza wymagane dokumenty, m.in. dowód tożsamości, skrócony odpis aktu zgonu ubezpieczonego oraz oryginał lub kopię poświadczoną za zgodność z oryginałem prawomocnego postanowienia sądu o nabyciu spadku, bądź zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia. ZUS w ciągu 3 miesięcy przeleje należne środki.

Wypłata środków zgromadzonych na subkoncie ZUS podlega 19% zryczałtowanemu podatkowi dochodowemu od osób fizycznych. Do pobrania którego obowiązany jest - jako płatnik - ZUS, który potrąca go od przekazywanych środków, a na konto osoby uprawnionej wpływa kwota odpowiednio pomniejszona o ten podatek.

INFORMACJE DODATKOWE:

ZUS¹ nie ma interesu fiskalnego w tym, aby ktoś zgłaszał się po zaksięgowane pieniądze po zmarłym, nawet w sytuacji, kiedy komuś te środki się należą. ZUS nie prowadzi kampanii informacyjnej w tej kwestii.

Zdaniem ekspertów najistotniejszy błąd polega na tym, że spadkobiercy nie wiedzą o przysługującym im prawie. W efekcie nie ubiegają się o pieniądze, a w Zakładzie stanowią one środki publiczne. Zdaniem ekspertów państwo nie powinno czerpać korzyści z niewiedzy swoich obywateli.

Według ekspertów, należałoby uregulować tę niesprawiedliwą wobec osób uprawnionych do pozyskania środków pieniężnych po zmarłej osobie, kwestię chociażby poprzez ustawowe zobowiązanie ZUS do informowania osób uprawnionych o możliwości odebrania środków zgromadzonych na subkoncie tej osoby. Jednocześnie eksperci stawiają pytanie, w jaki sposób ZUS ma ustalić grono osób uprawnionych, spadkobierców. Niemniej, jak twierdzą eksperci, z uwagi na to, że ZUS jest państwową jednostką organizacyjną, będącą najważniejszą instytucją polskiego systemu ubezpieczeń społecznych, jego urzędnicy mogliby otrzymać dostęp np. do rejestru spadkowego.

Zgodnie z danymi ZUS, w pierwszych ośmiu miesiącach 2022 r. liczba wypłat środków z subkonta (II filar ZUS) wyniosła 31,6 tysięcy, a kwota jednorazowych wypłat - ok. 516 mln zł. Dla porównania 2021 r. było to odpowiednio 48,2 tys. i 740,2 mln zł.

OPRACOWAŁ

Robert Michał Stawicki

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

¹ <https://strefabiznesu.pl/w-zus-leza-duze-pieniadze-nalezne-spadkobiercy-o-czym-zus-nikogo-nie-informuje-co-to-za-srodki-jak-je-uzyskac/ar/c3-16979699>